

„Edinost“

Izhaja dvakrat na dan, razen nedelj in praznikov, zjutraj in zvečer ob 7. uri. O ponedeljskih in po praznikih izhaja ob 9. uri zjutraj.

Naročnina znaša:

Obe izdaji na leto gld. 21.—
Za samo večerno izdajo 12.—
Za pol leta, četrt leta in na mesec razmerno.

Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Na drobno se prodajajo v Trstu zjutranje številke po 3 nvč., večerne številke po 4 nvč.; ponedeljske zjutranje številke po 2 nvč., izven Trsta po 1 nvč., več.

EDINOST

(Večerno izdanje.)

GLASILO POLITIČNEGA DRUŠTVA „EDINOST“ ZA PRIMORSKO.

Telefon št. 870.

4 nvč.

V edinosti je moč!

Oglaš

se računajo po vrstah v petiti. Za večkratno naročilo s primernim popustom. Poslana, osmrtnice in javne zaveze, domači oglasi ital. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravništvo. Naročnino in oglase je plačevati loos Trst.

Uredništvo in tiskarna se nahajata v ulici Carintia št. 12. Upravništvo, odpravnništvo in sprejemanje inseratov v ulici Molin piccolo št. 3, II. nadst.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Godnik.

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“.

Natisnila tiskarna konsorcija lista „Edinosti“ v Trstu.

Brzobjavna in telefonična poročila. (Novejše vesti.)

Dunaj 27. (Zbornica poslancev. Nadaljevanje.) Za Biankinijem je govoril soc. demokrat Berner. Glavnima govornikoma sta voljena Maštalka (za) in Kaiser (proti). Na vprašanje posl. Grossa je izjavil predsednik, da sme vsakdo interpelirati v materinščini ter da predsedništvo ne more nikomur zabraniti, da bi ne govoril v svojem jeziku. Prih. seja bo jutri.

Dunaj 27. V današnji deželnozborski dopolnilni volitvi za dunajski okraj Mariahilf je bil izvoljen poslanec kršč. socialist dr. Pattai s 2438 od 4381 glas. Socialni demokrat Pernerstorfer je dobil 801 glasov, liberalce Schlechter en glas več, nemški nacionalce Foerster pa samo 272 glasov.

Dunajsko Novomesto 27. Na dopolnilni volitvi za deželni zbor je bil voljen ud. nemško-narodne stranke Hofer s 1154 glasovi.

Dunaj 27. Kakor govorijo v parlamentarnih krogih, ni prišlo v današnji seji mladočeskega kluba do nobenega sklepa. — Nemška narodna stranka je izdala obvestilo, da se ni posrečila sprava med imenovano stranko in med Schönererjevo skupino.

Budimpešta 27. (Zbornica poslancev.) Med ulogami so prošnje nekoliko občin proti zvišanju kvote. Poročevalce Münich predlaga poročilo domobranskega odseka o podaljšanju kontingenta novincev do konca l. 1900. in o dovolitvi istega za l. 1900. O prehodu na dnevni red izjavlja Kosuth, da se njegova stranka ne udeleži volitve v delegacije niti posvetovanj istih. Prihodnja seja bo v sredo jutro. Minister-predsednik pl. Szell bo v tej seji odgovarjal na interpelacijo Barabasa glede prijave z »hier« na kontrolnih shodih in na interpelacijo Majorja o odposiljavi oddelka društva rudečega križa na bojišče v južni Afriki.

Brno 27. Dopolnilna državnozborska volitev na mesto veleposestnika grofa Žige Berehtolda, ki je odložil mandat, je razpisana na dan 29. decembra t. l.

Budimpešta 27. Finančni odsek je začel danes razpravljati o kvotnem zakonu.

Budimpešta 27. Zbornica magnatov je v današnji seji izvolila člene delegacije.

Cavalese 27! Na dopolnilni volitvi za deželni zbor iz kmečkih občin Cavalese-Fassa-Primiero je bil danes izvoljen privrženec abstenenčne politike, don Alojzij Bertamini.

Pariz 27. Zbornica poslancev je razpravljala o predlogi glede izrednega kredita v znesku 60 milijonov frankov v pokritje stroškov za varstvo obali in pristanišč za časa zime in za naselbine. Kredit je bil dovoljen s 480 glasovi proti 40.

Sredce 27. Uradni list objavlja zakon, ki ovlašča narodno banko, da sme do decembra 1900 zamenjati svoje bankovce s srebrom, in to proti plačilu ažijs. Namen te naredbe je, da ostane zlato v deželi ter da Bolgarska zamore izpolniti svoje obveznosti nasproti inozemstvu.

Vojna v južni Afriki.

Durban 27. (Reuter.) Angležem je zaukazano korakati proti Colensu. Vojaštvo je navdušeno. — Boerci so pri Belmontu izgubili 10 mrtvecev in 40 ranjencev. Boerci so se umaknili do reke Vaal. Joubert hoče Angležem zabraniti prehod čez reko Tugela.

Občni zbor in javni shod političnega društva „Edinost“

dne 26. nov. 1899.

Letošnji občni zbor oziroma javni shod političnega društva »Edinost«, se je obnesel, kakor že objavljeno, uprav. veličastno in sijajno. Že pred deveto uro se je dvorana jela polniti. Zborovalci so prihajali iz mesta, od vseh strani okolice in iz Istre. Kmalu se je sešlo toliko občinstva, da ni bilo več prostora in so morali oni, ki so prihajali kasneje, stati na hodnikih. Mnogo njih pa je odhajalo zopet.

Od odličnjakov smo videli med zborovalci: državna in deželna poslanca dra. Matka Laginjo in prof. Vekosava Spinčiča, deželne poslance dra. M. Trinajstiča, dra. Dinka Trinajstiča, Slavoja Jenka, Ivana Nabergoja, Ivana Goriupa, Alojzija Goriupa, Fr. Dollenza in I. M. Vatoveca, župana iz Pazina dra. Kureliča, župana iz nove občine Marezige, Babiča. Deželni poslanec in župnik, Fran Kosec pa je doposlal nastopno pismo:

Veselslavni predsednik!

Da na občni zbor »Edinosti« osebno priti ne morem, lahko razumevate, ki poznate, kakšna službena opravila imamo v nedeljah župniki, posebno taki, kakor jaz, ki sem sam v prostrani župniji. Zato s tem pismeno srčno pozdravljam zbor, in izjavljam, da se povsema pridružujem sklepom večine. — Zbor bo izredne važnosti med drugim zaradi volitve novega odbora. Po mojem menenju je sedanji odbor narodne pravice tako krepko branil, in narodno zavest z javnimi shodi tako uspešno prebujal, da zasluži vsestransko priznanje in pohvalo, ki naj bi se javno izrazila z zopetno izvolitvijo per acclamationem.

To leto bo za naš narodni obstanek v Trstu eno najvažnejših, ker pride na vrsto ljudsko štetje in volitev v mestni in deželni zbor. V obeh teh stvarih ima sedanji odbor najobširnišo skušnjo, naj zato pogumno nadaljuje srečno začeto delo.

Če na zboru pride na vrsto žalostni goriški spor, delajte na to, da se zopet napravi neobhodno potrebni mir! Točke, ki vse vežejo, naj se povdarjajo in kakor Samove šibice naj se zvežejo v narodno solidarnost, — le v edinosti je moč in zmaga. — Točke, ki navidezno razdružujejo, so ljulika, ki jo seje sovražni človek narodu v zasmeh in pogin, našim narodnim nasprotnikom pa v veselje in zmago! — Proč s tako ljuliko! V ogenj pozabnosti z njo!

Želeči najlepši uspeh, sem z največim spoštovanjem

udani

Fran Kosec.

Občinstvo je burno pritrjevalo rodoljubnim besedam gospoda Koseca.

Predsednik Mandić je otvoril zborovanje z iskrenim pozdravom do navzočih v imenu političnega društva »Edinost«. Konstatoval je, da se mej slovenskim občinstvom Trsta in okolice vzbuja vse več zanimanje za politično društvo »Edinost«, za njegovo delovanje in shode. Zaduja leta so bili vsi naši shodi dobro obiskovani. Ljudstvo kaže s tem, da želi izvedeti, kar se godi politično važnega, kaže, da se zaveda, da se navdušuje za naroden

pravice, za narodne ideje. In to je tudi prepotrebno, da se naše ljudstvo zaveda svojih pravic in dolžnosti, ker nasprotnik ni samo drzovit in brezobziren, ampak za njim stojita tudi mogočna sila zapeljanega in zaslepljenega ljudstva ter tudi državna oblast. Na čelu dežele so povsodi tujei, ki ne cenijo našega jezika, ki nočejo znati za potrebe našega naroda. K temu prihaja še večja nesreča, da se mi sami prepiramo, delimo, cepimo in le zavoljo osebnosti. To nahajamo posebno na Kranjskem in sosednjem Goriškem. V teh žalostnih časih je zares potrebno navduševanja za narodne ideje in narodne zavednosti, ako nočemo, da se potopimo v valovih sramotnega materijalizma. Pred kratkim smo se nadejali, da bo konec našim krivicam, da na Dunaju Slovani povzdignejo svoj glas, in da pride na krmilo, če že ne slovanska, pa vsaj Slovanom prijazna vlada. Ali zopet smo bili prevarjeni v tej nadi in zistem nam je danes še bolj neprijazen, nego nam je bil poprej. Zato nam treba ognja narodne zavesti, da ne obnemoremo v težki borbi. Zavest o tej potrebi je vodila delovanje političnega društva »Edinost« v minulosti in je mora tudi v bodočnosti.

Zahvaljujé vas torej še enkrat na toli častni udeležbi otvarjam ta občni zbor in vam predstavljam došle državne in deželne poslance ter druge odlične osebe. Tu je govornik imenom navajal navzoče prvake, a občinstvo je pozdravljalo iste najprisrčnejše in z navdušenimi »Živeli«. Slednjič je govornik predstavil zastopnika c. kr. vlade, gospoda svetovaleca Baeherja.

Na poziv predsednika je društveni tajnik dr. Edvard Slavik prečital svoje poročilo o delovanju društva v minolem društvenem letu. To poročilo priobčimo doslovno, čim nam bo prostor dopuščal to.

Iz poročila blagajnika Ante Bogdanovića smo posneli, da se je v materijalnem pogledu vendar jelo nekoliko obračati na bolje. Društvo ima sedaj nad 250 členov, dočim jih je do lani imelo le kakih 100. Dohodkov je imelo društvo 306 gold. 39 nvč., stroškov pa 155 gld. 82 nvč., gotovine v blagajni je torej 150 gld. 57 nvč. Blagajnik je apeliral na navzoče, naj se pridno sami opisujejo v društvo, a naj tudi mej drugimi pridobivajo členov.

Poročili tajnika in blagajnika sti bili soglasno odobreni.

Ker se o točki slučajnosti ni nikdo oglasil za besedo, je prišla na vrsto točka: volitev novega odbora. Izvoljeni so bili z vsklikom:

Predsednik: prof. Matko Mandić; odborniki: dr. Josip Abram, Ante Bogdanović, Makso Cotič, Andrej Černe, dr. Gustav Gregorin, dr. Otokar Rybář, dr. Edvard Slavik, Josip Turk, dr. Ivan Zucco; namestniki: Ivan Šuman v Šklednju, Anton Miklavce pri Sv. M. M. spodnji, Anton Pogorelec na Greti, Dragotin Pertot v Barokvljah, Martin Pečar v Lonjerju, Ivan Goriup na Opčinah, Alojzij Goriup na Proseku, Miha Kamušič pri Sv. Jakobu, Stanko Godina v Vrdeli; pregledovalci računov; Gracijan Stepančič, Ivan Prelog, Fran Rakuša.

Na to je predsednik omenil: Ker na občnem zboru društva smejo razpravljati in glasovati le udje, a smo želeli, da na razpravah o političnem položaju sodeluje čim širši krog našega življa, smo

uredili tako, da društvenemu občenemu zboru naj sledi javen shod. Zaključujem torej občni zbor in odpiram javni shod ter prosim gospoda državnega poslanca dra. Laginjo, naj nam sporoči o političnem položaju. Čim je predsednik izustil ime dra. Laginje, je občinstvo temu priljubljenemu prvoborniku svojemu priredilo nenavadno prisrčno in dolgo trajajočo ovacijo.

S tem se je torej začel javni shod. Velezanimive razprave na tem shodu podamo pozneje kolikor možno natančno, za danes pa se omejujemo na to, da le v glavnih potezah načrtamo tek zborovanja.

Ko se je navdušenje nekoliko poleglo, je dr. Laginja začel z svojim govorom.

Uvodom je na kratko načrtal postanek in razvoj avstrijske države. Pojašnjeval je, kako so razne države uvedle ustavo, jedne radovoljno, druge prisiljeno; med poslednje spada tudi Avstrija. Po porazu pri Solferinu l. 1859. se je tudi Avstrija spomnila na to, da je podelila svojim narodom svobodomiselnost ustavo. — Govornik je pojašnjeval bistvo oktoberskega diploma in februarjskega patenta. Nadalje je slikal plastično, kako so po nesreči l. 1866. delili monarhijo, ustvarivši dualizem in je označeval škodljive posledice istega za hrvatski in slovenski narod. Na to je prišel na parlamentarni položaj tostranske polovice monarhije in je še posebno dokazoval, kako je ves nadaljnji razvoj odvisen od rešenja češkega vprašanja. V nadaljnjih svojih izvajanjih se je oziral posebno na dogodek in razmere v zadnjih dveh letih, v katerih je posebno razviden vpliv češkega vprašanja na delavnost parlamenta. Potem je govornik v kratkih potezah pojasnil bistvo večine in manjšine v avstrijskem parlamentu ter naštel stranke, ki sestavljajo ti dve skupini. Opisoval je razmerje med strankami mejseboj in nasproti vladi. Pojasnjuje stare tradicije nemške birokracije in pogubnost istih za Slovane je pokazal na nevarnost, ki bi nastala, ako bi nemški narod kakor tak — in kakor tudi nameruje — si prisvojil tisto premoč v državi, katero je nekdanj imela nemška birokracija v naši monarhiji. Na to je razvil bistvo naše ideje, da v mejah monarhije moremo in moramo najti pogoje svojega nadaljnjega, narodnega, gospodarstvenega, socialnega in jezikovnega razvitka.

Naglašal je nadalje, da moramo ostati solidarni z večino, in le ako bi videli, da večina ne spoštuje naših načel in posebno onega enakopravnosti, morali bi se posloviti od te večine. Govornik je pripovedal, kako so se odpravile jezikovne naredbe, kako so se izdale tiste usodne tajne naredbe ministra za pravosodje. Ako Čehi ne dobe zadoščenja, prisiljeni bodo svoje postopanje v parlamentu urediti tako, da dokažejo, da brez njih in njihovih zaveznikov je parlamentarno delovanje nemogoče. Mi bomo sledili Čehom v njih bojih.

Na to je govornik omenjal, kakovo je naše položanje doma. Govornik zaupa naraščajoči narodni zavesti in je uverjen, da sledujoči bo Avstrija morala računati z našim narodom. Naše vprašanje nisamo vprašanje te državne polovice, ampak seza najmanjše od Triglava do Timoka, od Gorice do Belegrada. Avstrija mora računati s tem.

Posl. Vekoslav Goriup je na to predlagal, da se izreče našim državnim poslancem srčna zahvala na njih delovanju v državnem zboru in naše popolno zaupanje.

Posl. vit. Nabergoj se je pridružil temu predlogu ter je prosil državne poslance, naj ne pozabijo tržaških Slovencev.

Urednik Ante Jakić je žigosal drznost vodilnih krogov, ko kličejo v rešitev dualizma na pomoč iste Slovane, katerim je ta dualizem vsekaj največje rane. Govornik je za radikalno politiko ter pozivlja naše poslance, naj združeno delujejo na strani Čehov — v obstrukciji.

Predlog poslanca Vek. Goriupa je bil soglasno sprejet.

O drugi točki dnevnega reda, o razmerah v deželni zboru istrskem, je poročal državni in deželni poslanec prof. Spinić.

Kakor Laginja je bil tudi on najpristraneje pozdravljen, saj je mož pravi ljubljene primorskih Slovanov.

Govornik se je uvodoma zahvalil na zaupnici, katero je shod izrekel njemu in njegovim drugom v državnem zboru, da si se ne morejo ponášati z vidnimi uspehi, kajti solnce, katero smo vedno pri-

čakovali, nam ni posijalo izpod oblakov. Naglašal je, kako so v državnem zboru govorili često ne le v blagor svojih volilcev, ampak tudi v korist Avstrije, kateri prestane »raison d'être«, ako ne izpolnjuje svoje naloge, da bi pod njenim okriljem zamogli uživati pravice vsi njeni otroci. Od sedaj za naprej bode nam poglavitna skrb, da rešimo sebe in svoj rod. V to moramo delovati složni vsi, kar nas je Slovanov na Primorskem, to in onstran Litve. Le tedaj smemo pričakovati, da se vzdržimo na življenju, da se rešimo svojih nasprotnikov.

Prehajaje na svoje poročilo je govornik konstatiral narodnostno razmerje v Istri, da imamo namreč mi večino. Govornik je slikal vso kričečo krivico volilnega reda za Istro, vsled katerega je večina prebivalstva v deželnem zboru potisnjena v neznatno manjšino. Govornik je slikal mišljenje te večine, kakor se je pokazalo leta 1895. v aferi dvojezičnih napisov in porotnih imenikov, in nje zahtevo, da se v deželnem zboru ne sme govoriti hrvatski in slovenski. Vedenje večine je bilo tako, da so celo oficijozne nemške novine same to imenovale brezzmernost in neumnost. Potem je vlada razpustila deželni zbor ter razpisala nove volitve. A o istih se je vedla tako, kakor da so Hrvatje in Slovenci zakrivali razpuščenje. Prepustila je nasprotnikom celo take mandate, ki so v njeni moči ter delala vse mogoče ovire izvolitvi naših poslancev. Govornik je slikal nesramno postopanje večine o verifikaciji volitev. Ker naši poslanci niso bili varni niti svojega življenja, so zapustili Poreč.

Govornik opisuje delovanje deželnega odbora na polju šolstva in deljenje občin v politične svrhe. Neusmiljeno je govornik obsojal predsednika deželnega zbora, ki sam provocira in provzroča nered. A trpko je govoril tudi na adresu predstavitev vlade, ki se sami vedejo tako, kakor da je italijanščina res jedini razpravni jezik. Do tu je govornik slikal razmere v Piranu, potem je govoril o Pulju in Kopru. Razmere so bile povsod iste in predsednik in vladni zastopnik. Ponavljali so se stari škandali. Slednjič so naši zapustili deželni zbor in se ne povrnejo več, dokler se to abnormalno stanje ne spremeni temeljito. Govornik je zaključil svoj krasni govor z besedami: »Sodite danes vi, ali smo dobro storili, ali zlo, vi določite, kako nam je v bodoče postopati. Mi bomo uvaževali vaše svete in v vsakem slučaju delali tako, kakor zahteva čast vaša, čast naroda in čast naša!«

Po nekaterih opazkah g. vit. Nabergoja je župan Pazinski, dr. Kurelić, utemeljeval svojo resolucijo, ki odobrava postopanje dež. poslancev istrskih ter jim izreka zahvalo, da so zapustili to »špelunko«, ki se imenuje istrski deželni zbor ter se jim daje navodilo za bodočnost.

Resolucija je bila jednoglasno sprejeta.

K tretji točki dnevnega reda je poročal g. posl. Ivan Goriup o razmerah v deželnem zboru tržaškem. Po istem je nastala dalja debata, katere so se udeležili gg. poslanca vit. Nabergoj in Vekoslav Goriup, g. Stare, posl. Ivan Goriup in dr. Otakar Rybář.

Konečno se je izreklo zaupanje tudi tržaškim deželnim poslancem ter se njih abstinencijska politika odobrila.

Gg. dr. Laginja in prof. Spinić sta govorila o prepirih na Kranjskem in Primorskem in dr. Gustav Gregorin je utemeljeval na kratko celo vrsto resolucij politične, narodne, kulturelne in gospodarske važnosti.

Nova je bila le resolucija proti italijanskemu realnemu gimnaziju v Pazinu.

Prof. Spinić nam je v kratkih potezah pokazal, da lahko z čisto vestjo sprejmemo tudi to resolucijo.

Vse resolucije so bile jednoglasno sprejete ter se je shod zaključil ob 2. uri popoldne.

Govor posl. Spinića o predlogu posl. Doležala

(Zvršetak).

Kako krivo je ljudsko štetje izvedeno, priča tudi slučaj v Štrpedu v Istri, v občini bužetski. Ta kraj, ki šteje kakih 400 prebivalcev, so o štetju leta 1880. našli povsem italijanskega.

V resnici pa govoré tam le hrvatski jezik in prav v tej vasi je jako veliko hrvatskih patrijotov,

katere so o uradnem ljudskem štetju štel za Italijane in so v očeh vlade veljali kakor taki.

V Draguču, vasi s kakimi 200 prebivalci, so o ljudskem štetju leta 1880. našli 13, ne vem, ali Slovencev ali Hrvatov, torej recimo Slovanov, da-si je v vsej vasi le ena meni znana rodbina — da-li je še tam, tega ne vem — v kateri se italijanski govori, v vseh drugih družinah se govori tam hrvatski. Ljudsko štetje od leta 1880. pa izkazuje, da vse tamošnje rodbine govoré italijanski, da imajo torej italijanski občevalni jezik in so torej po praksi e. kr. vlade italijanske narodnosti.

Slično se je, gospodje moji, godilo sosebno na zadnjem ljudskem štetju od leta 1890 v Krasici, v Materadi, v sv. Lovreču Daljskemu in družih, mogel bi reči, vseh krajih politškega okraja poreškega. Čisto hrvatski kraji, kakor n. pr. Krasica, so bili vpisani kakor čisto italijanski kraji.

Kake posledice so temu? Prav prebivalci v Krasici so pred leti prosili za šolo. To so jim tudi dali po dolgem obotavljanju, ali z italijanskim učnim jezikom (Čujte! Čujte!) — želeli pa so hrvatsko — in sicer na podlagi ljudskega štetja, kajti rekli so, da je italijanščina napovedana kakor občevalni jezik prebivalcev, torej da so ti poslednji italijanske narodnosti.

Tako se je zgodilo tudi v Fontani in skoro vseh krajih, sosebno okraja poreškega, tako, da ljudje, kakor rečeno, ako prosijo šolo, dobivajo mesto hrvatske italijansko šolo (Čujte!) in jih tako polagama delajo za Italijane (Mej-klici), česar pa oni nočejo.

Kakor delajo na ta način v šoli, prav tako delajo v zadnji čas tudi v cerkvi. Kajti dosedaj so se Italijani s pomočjo vlade povsod urinili se svojim jezikom, v zadnji čas pa delajo le še na to, da le Italijane nameščajo po cerkvah, da se na ta način v javnem življenju naravnost ubija vse, kar je hrvatskega ali slovenskega. (Posl. Lenassi: Vi sami veste, da ne govorite družee, nego same laži). Govorite pozneje, lažnjivee ste vi, gospod Lenassi! — (Klici: Ne poslušajte ga!) Nasproti taki infamiji ne bom molčal. Jaz sem navel imena in številke. Resnica je, da se v zadnji čas, sosebno v jedni škofiji, ne le po e. kr. uradih, po avtonomnih oblastih, po šolah, ampak tudi potom cerkve, po nameščanju takih duhovnikov, ki niso vešč hrvatskemu jeziku, italijanizujejo kraji, kjer je prebivalstvo hrvatsko, in sicer na vse mogoče načine, istotako kakor italijanizujejo vso pokrajino istrsko in vse Primorje, in gospodje, ki pravijo, da je to laž, bi morali navesti dejstva, sicer moramo njih same proglasiti za lažnike. (Živahna pohvala in ploskanje).

Predlog poslanca Doležala in tovarišev je jako nujen, tudi z ozirom na naše razmere. Izvesti treba nepristransko ljudsko štetje, ter kaznovati ne le one, ki so svoj občevalni jezik krivo napovedali, kakor veleval § 30. dotičnega zakona, ampak tudi falzifikatorje. Pri nas se popisovalne pole navadno ne razdeljujejo mej ljudi, ampak v hišo prihaja jeden organev n. p. magistrata, ki odpravlja tam funkcije politične oblasti prve instancije; istotako v drugih občinah Istre kakov občinski sluga ali sploh občinski organ. Isti pa ne vprašuje: »Kateri jezik govorite?«, ampak vprašuje: »Parla lei italiano?« Ali pa sploh stavi kako vprašanje v italijanskem jeziku, in če je dotičnik le z »si« ali »no« odgovoril, je že vpisan z italijanskim občevalnim jezikom, je Italijan, ki mora imeti italijanske šole, italijanske cerkve in italijanski jezik v uradih. Zato pa, kakor rečeno, ne bi smeli biti kaznovani samo oni, ki delajo krive napovedbe, ampak zlasti tudi oni, ki falzifikujejo ali grejo falzifikatorjem na roko in to so organi e. kr. vlade v Primorju. (Živahna pohvala in ploskanje).

(Opomba uredništva. V večerni seji istega dne je prišlo — povodom »stvarnih popravkov« — do precej hudih spopadov med Spinićem in Laginjo ter italijanskimi poslanci, kakor smo že bili omenili. Dotični stenografski zapisnik pa nam še ni došel.

Politični pregled.

TRST 27. novembra 1899.

Protesti. Čudno naključje je hotelo, da sta se zadnja nedelja vršila ob isti uri dva protesta

v različnih taborih: protest proti italijanskemu realnemu gimnaziju v Pazinu in protest proti hrvatskemu gimnaziju v istem mestu. Na javnem shodu polit. društva »Edinost« so protestovali Slovenci in Hrvati proti italijanskemu zavodu, a italijansko politično društvo za Istro je ob isti uri imelo svoje zborovanje v Piranu, da protestuje proti osnutku hrvatskega državnega učnega zavoda. Oba nasprotna tabora sta torej bila v podobnem položaju. V načinu pa, kako so protestovali eni in drugi, je velika razlika.

Tržaški shod se skoraj niti ni bavil s tem vprašanjem. Vsa razprava o imenovanju točki je trajala menda pet minut. V tej kratki dobi se je zborovalec pojasnila krivico ustanovitve italijanskega zavoda za tretjino prebivalstva na troške Slovanov, ki tvorijo dve tretjini naroda v deželi, in nepotrebnost zavoda z ozirom na to, da je za Italijane že zadostno poskrbljeno v tem oziru. In zbor je jednoglasno sprejel predloženo mu resolucijo. Nobenega napada, nobene žaljive besede na škodo Italijanov ni bilo slišati.

Vse drugače so postopali v Piranu zbrani udje italijanskega društva. Tu je odvetnik dr. Ventrella v dolgem govoru pogreval vse tiste že davno pobite laži, katere so meseca in meseca trobili v svet italijanski listi proti hrvatskemu gimnaziju. Rekel je, da hrvatski zavod ne odgovarja potrebam hrvatskih zemljedelecev, ampak da je le koncesija od strani vlade vedno lačnemu slovenskemu življu. Spominjal se je »zgodovinskega« protesta županov v Trstu, kjer so potrdili »nedotakljivo italijansko pravo teh do dežel«. Istra, ki je bila latinska, da je ostala italijanska tekom vekov. Slovanska plemena različnega pokolenja, različnega jezika, brez duševnih središč, ne morejo nikakor doprinasati česa v kakoršen si bode razvoj dežele v intelektualnem, gmotnem ali političnem pogledu. Kar je kulturnega v Istri, je vse italijansko; tega jezika se poslužujejo tudi Slovani, kedar imajo opraviti z Italijani, pa tudi med seboj (!). Učenci hrvatskega gimnazija sami da govorijo med seboj italijanski in da morajo učitelji govoriti z učenci italijanski, ako jih naj poslednji razumejo (!) Kajti slovanski jezik je morda za učence jezik prihodnosti, za sedaj pa da je še nekaka mešanica, podobna jeziku rokovnjačev, katerega nihče ne razume. (!)

Potem se je govornik bavil zopet enkrat z »nemškimi« Celjem, kjer so tudi po sili osnovali slovenski gimnazij, kateri napad na nemško posest da je podoben napadu na Italijanstvo v Pazinu ter je izrekel nado, da avstrijski parlament ne odobri te ustanove.

Resolucijo, katera pravi, da shod prosveduje na najodločnejši način proti tako neopravičenemu težkemu kršenju italijanskih pravic ter jako obžaljuje nepremišljeni korak vlade, ki zamore pomnožiti vzroke nezadovoljnosti ter provzročiti veliko škodo kulturnemu razvitku pokrajine, — to resolucijo so seveda jednoglasno sprejeli. Sklenili so tudi, da se govor dra. Ventrelle ponatisne ter se nesramne laži zasejejo v tisočih izvodov mej prebivalstvo. —

Videli smo razloček mej bojevanjem na eni in na drugi strani, razloček, ki Slovanom ni v nečast! Kdor se v političnem boju poslužuje tako umazanih sredstev, kakor isterski Italijani, temu ne more biti vest posebno čista. Upajmo, da zmagati resnica in pravica!

K položaju. Pogajanja mej Čehi in vlado nadaljujejo. Ne ve se pa, s kakim uspehom. Iz dunajskih listov posnemamo, da Čehi zahtevajo na vsaki način zadoščenja. »Neue Freie Presse« pa piše, da Čehi brzkone pripuste prvo čitanje predlog, ki so na dnevnem redu, saj morejo, ako bodo hoteli, še vedno v odsekih in v plenumu zavlačevati resenje teh predlog. Kar se tiče možnosti razprave o načrtu za uredbo jezikovnega vprašanja, menijo Čehi, da sedaj ni čas za to; oni da so v sličnem položaju, kakor so bili Nemci pred odpravo jezikovnih naredeb. Dokler torej ne dobijo kakega zadoščenja, jim ni možno stopiti v pogajanja o jezikovnem vprašanju.

Državni zbor. Zbornica poslancev je večeraj nadaljevala razpravo o essarskih naredbah, nanašajočih se na nagodbo z Ogersko. Prvi je govoril Dalmatince Biankini in sicer od 11. zjutraj do

5. popoldne. Že s tem pa je povedano tudi, da po kratkih brzogovornih sporočilih nam ni mogoče izbrati glavnih momentov tega govora. Čakati treba torej na stenografski zapisnik. Opažamo še, da je Biankini velik del svojega govora govoril v hrvatskem jeziku.

Za Biankinijem je govoril socialista Berner. Očital je Čehom, da tirajo le navidezno obstrukcijo. Govornik je napadal institucijo delegacij. Socialisti ne bodo glasovali za nagodbo. S tem je bila ta razprava zaključena. Generalnima govornikoma sta bila izvoljena Čeh Mastalka in nemški nacijonalec Kaiser.

Konec se je poslanec Gross ujedal, ker se tudi češki spisi prilagajajo stenografskemu zapisniku. Predsednik Fuchs ga je zavrnil, da se vsakdo more posluževati svojega materinega jezika; predsednik nima niti pravice v to, da bi kakemu govorniku branil govoriti v svojem jeziku. Tej izjavi predsednika so Čehi in Jugoslovani glasno pritrdjevali.

Znamenito manifestacijo so imeli minolo nedeljo v Zagrebu. Bil je velik shod pod milim nebom, katerega so se udeležile vse stranke opozicije, včevši socialnodemokratsko. Shoda se je udeležilo več tisoč ljudi, in so bile ob velikem navdušenju vsprejete resolucije za reformo volilne pravice s splošno pravico glasovanja in za taka določila, s katerimi bo zajamčena svoboda volitve, za svobodo tiska in za finančno nezavisnost. Shod je bil toli veličasten, da pišejo zagrebške novine, da to ni bil več navaden shod, ampak dogodjaj. Ti tisoči niso došli, da bi razpravljali, ampak da dajo izraza temu, kar jim čutijo njih hrvatska srea.

Domače vesti.

Odbor polit. društva »Edinost« bo imel svojo sejo v petek zvečer ob 7¹/₂ uri v prostorih »Del. podp. društva«.

Nekaj o italijanskem značaju Trsta. Naši nasprotniki zatrjujejo vedno, kako je Trst izključno italijansko mesto. Nevedni tujei jim tudi verujejo to semtertje. In vendar si prav tisti list, ki je na tem polju drznih trditev prvi junak, prav v istih številkah, kjer hoče prepričati svet o italijanstvu našega mesta, daje sam sebi klofute.

Le pogledimo n. pr. oglase v kakem tržaškem dnevniku, torej v listu, ki je namenjen potrebam tržaškim, ali morda tudi še potrebam »italijanskim« pokrajini. Tu vam iščejo korespondenta za nemški in italijanski jezik, hišino, najrajši nemško, gospico za nemško korespondenco, trgovskega pomočnika manufakturne stroke, ki je popolnoma vešč slovenskemu jeziku, in zopet korespondenta italijansko-nemškega. Na drugi strani se ponuja za blagajničarico gospica, Nemka, ki zna tudi nekoliko italijanski, druga, ki zna tudi nemški, se ponuja za službo v hišo, kjer so otroci, službo išče korespondent italijansko-nemški itd. itd. Za vse to: »indirizzo al Piccolo«. Isti list ima med svojimi oglasi tudi take, ki so tiskani v cirilici.

Vse to je pač najlepši dokaz, kaka laž je tisti izključno italijanski značaj mesta tržaškega.

Iz tega slučajno, in morda za nas ne ujasneje izbranega gradiva pa vidimo še nekaj drugega.

Blažena nemščina igra veliko ulogo v tržaških italijanskih oglasih. Ako bi gospoda hoteli malo misliti, bilo bi jim to dejstvo migljaj, naj pazijo, da se jim italijanski značaj mesta čez noč ne spremeni v — nemškega!

Italijansko gospodarstvo. Oprostite, saj temu nismo krivi mi, da moramo imeti to stalno rubriko. Kaj čete? Italijani so toli fenomenalni upravitelji, da ga ni dneva, da ne bi morali govoriti o kakem novem izgledu, kako je tu in tam, kjer so ti upravitelji na delu za — javno blaginjo. Večera smo govorili, kako so v Opatiji zagospodarili »kazin« in še nekaj tisočakov po vrhu, danes pa moramo čitatelja sprovesti v italijansko občino Volnjan, kjer so genjalni upravitelji občine srečno doveli do 100% doklade na izravne davke. Ni je občine v Istri, ki bi imela hrvatski ali slovenski občinski zastop in take doklade. Sedaj pa bi radi vedeli, kaj sili slavno vlado, da vendar in vedno gleda na to, da se laška uprava ohrani celó v takih občinah, ki niso laške? (Vi

ne veste tega? Jaz pa vem! Opažka hudomušnega stavea.) Vladni organi — ako je res, da jim je prva dolžnost ta, da skrbijo za javno blaginjo — naj bi si vzeli k sreči resne besede, ki jih je spregovorila zadnja »Naša Sloga«: Pridemo do tega, da vsled takega gospodarstva v večem delu Istre narod tako osiromaši, da ne bo mogel prenašati več sploh nobenih bremen in javnih davkov, in to bo v največjo škodo državi sami.

Za veliki koncert »Slovanskega pevskega društva« je začel odbor, kakor nam poročajo, že razpošiljati vabila. — Glavna točka koncerta bo igra v treh dejanjih »Čevljar baron« — društveniki in drugi diletantje, ki so iz požrtvovalnosti in ljubezni do dramatičnih predstav prevzeli uloge, se že dolgo in marljivo vadijo in učé, da bi se pokazali kolikor mogoče dorasle svojim ulogam diletantov. Vzlic vsemu odborovemu trudu ni bilo sicer mogoče najeti nobenega gledališča, kjer bi se na velikem odru moglo bolje razviti dejanje igre. Ali da ne opusti svoje namere, moralo se je društvo odločiti, da uprizeri igro v tesni redutni dvorani. Dasi za priprave, garderobo, godbo in druge potrebnosti naraste mnogo troškov, se vendar odbor ne straši tega, ker je do cela osvedočen, da bo dvorana na obeh predstavah, toliko 8. kolikor 10. decembra, napolnjena do zadnjega prostorčka. Zanimanje, ki je naše občinstvo sploh kaže za dramatične predstave, je jamstvo, da se rado odzove prijaznemu povabilu, tem več, ko je projektirana igra novost za slovenski oder v Trstu. — Vsopred priobčimo prihodnjič.

Lloydov parnik »Daphne« je prišel večeraj iz Port-Saïda v našo luko. Ker se je bil dotaknil Aleksandrije, je moral v lazaret pri sv. Jerneju. Z ozirom na to, da je doba karantene že minula za časa vožnje in je bilo na krovu vse zdravo, so ladiji po natančni preiskavi in razkuženju obleke in perila dovolili »libero pratiko«. — Na krovu »Daphne« je bilo 17 potnikov iz Transvaala.

Iz pred porotnega sodišča. Večera v jutro so otvorili sedanje zasedanje tukajšnjega porotnega sodišča z razpravo proti 20-letnemu Josipu Sederlu iz Treimansdorfa, ki je dne 3. avgusta t. l. skupaj z Maksom Dilgerjem v vili Rausonnet v Opatiji izvršil tatvino. Razbila sta neko okno ter skozi isto prišla v poslopje, nabrala zlatenine in drugih dragocenosti v skupni vrednosti 345 glđ. 50 nvč. Po napornem »delu« sta se hotela okrepčati v — kleti. A tedaj ju je začel čuvaj vile, Fran Slavič. Dilger je zbežal, Sederl pa je redarstvo našlo skritega na nekem hodniku. Našli so tudi vse vrednostne predmete, katere sta zločinec odložila, ko sta šla pit. Sederl je priznaval krivdo ter je bil obsojen v 18-mesečno težko poostreno ječo.

Dražbe premičnin. V sredo, dne 29. novembra ob 10. uri popoldne se bodo vsled naredbe tuk. c. kr. okrajnega sodišča za civilne stvari vršile sledeče dražbe premičnin: v ulici Farneto št. 4, hišna oprava; pri sv. Mar. M. spodnji, vol in krava.

(Dalje na četrti strani.)

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

od

Alessandro Levi Minzi v Trstu.

Piazza Rosario žtev. 2.

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapetarijah, zrealih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo.

Cene brez konkurence.

Predmeti postavijo se na brod ali železnico, brez da bi se za to kaj zaračunalo.

Velika zaloga

solidnega pohištva in tapecarij

od

Viljelma Dalla Torre v Trstu

Trg S. Giovanni hiš. št. 5 (hiša Diana).

Absolutno konkurenčne cene.

Moje pohištvo donese srečo!

Narodno gospodarstvo.

Letopis (I. letno poročilo) Gospodarske zveze v Ljubljani

(Izvirno poročilo.)

Za Gospodarsko zvezo v Ljubljani je izšlo prvo letno poročilo. Izdal je je ravnatelj iste, g. Ferdinand Sajovic. Poročilo se bavi samo z onimi zadrugami, ki so členi Gospodarske zveze, ker čas ni dopuščal, da bi sestavili vsenkupno poročilo vseh slovenskih denarnih zavodov in družih zadrug. Letopis obsega: 1. Predgovor. 2. Splošno poročilo o kreditnih zadrugah. 3. Seznamek posojilnic, katere so priglasile svoj pristop k Gospodarski zvezi. 4. Letno poročilo ljudske posojilnice v Ljubljani. 5. Denarni promet posamičnih zadrug in skupni denarni promet istih (Sumarium). 6. Račun zgube in dobička posamičnih zadrug in isti skupni račun. (Sumarium). 7. Račun bilance posamičnih zadrug in isti skupni račun. (Sumarium). 8. Kako je ustanovljati Raiffeisnove posojilnice? Uzorna pravila za iste in vse dotične prošnje do oblastev. 9. Vse zakone, tikajoče se Raiffeisnovih posojilnic in ostalih zadrug.

Letopis dobijo vse zadruge, katere so v »Gospodarski zvezi«. V slučaju pa, da ga kedo družih želi dobiti, naj se obrne do ravnateljstva imenovane zveze, katero mu ga doloži proti odškodnini.

Na »Letopis« opozarjamo še posebno zaradi točke, kako je ustanovljati Raiffeisnove posojilnice, ker tam imamo navedeno: kaj so Raiffeisnove hranilnice in posojilnice, uzorna pravila za imenovane posojilnice, vse obrazce prošnje do oblastev o ustanovitvi, prošnje glede spremembe pravil in ravnateljstva. Zraven prošnje je pa vedno navodilo, kako in kje je iste uložiti!

Še bolj pa nas je razveselil zadnji del »Letopisa« v katerem imamo navedene zakone poslednjega časa, tikajoče se pridobitnih in gospodarskih zadrug. Do danes nimamo istih niti v nemščini. Upamo, da v dobimo prihodnje leto še poročilo o vseh družih slovenskih denarnih zavodih, tako, da bomo imeli pregled vsega delovanja na gospodarskem polju.

Različne vesti.

Nadškof Kozlovski, mitropolit rimsko-katoliške cerkve na Ruskem, je umrl v Petrogradu.

Grofica zgorela. Zadnje nedeljo so našli na Dunaju grofice Vilmo udovo Dunin-Borkovsko v njeni spalnici zgorelo. Menda je čitala, zavese so se preveč približale luči ter vzele. Blazine, vzglavniki in odeje, vse je bil uničil ogenj, a grofica je ležala, spremenjena v kos oglja, na tleh. Hišna je pripovedovala, da je po noči dišalo po dimu, a da se ji to ni zdelo važno, ker je mislila, da se kadi z ognjišča.

Brzjavna in telefonična poročila. (Zadnje vesti.)

Dunaj 28. »Neue Freie Presse« piše, da minister za vnane stvari, grof Goluchowski, najbrže v soboto poda svoj običajni ekspozé.

Dunaj 27. (Zbornica poslancev). Preidši na dnevni red je zbornica nadaljevala razpravo o nagodbenih predlogih.

Generalni govornik Mastalka je rekel, da so se Čehi odrekli nadi do sprave z Nemci. Protestoval je proti obdolževanju kakor da so se Čehi dali podkupiti za nagodbo. Prepričan je, da sedanja nagodba bo zadnja.

Dunaj 28. V položaju danes ni nikake važne spremembe. Pogajanja z Čehi se nadaljujejo in ni možno ničesar reči, kedaj se završe. To je tudi vzrok, da češki klub ni še storil nobenega definitivnega odloka.

Dunaj 28. Deželni glavarji vseh v državnem zboru zastopanih kraljestev in dežel so se danes v zbornici poslancev sešli v že napovedano konferenco.

Vojna v južni Afriki.

Pariz 28. »Matin« javlja, da je angleški poslanik Monson notifikiral ministru za vnane stvari, Deleassé-u, da je med Anglijo na jedni in Transvalom in državo Oranje na drugi strani, nastopilo vojno stanje.

POSLANO.

Častni duhovščini avstr. juga v Istri in Primorju častim se s tem javiti, da je v Pazinu nastal knjigovez, ki se po krivem izdaje za Vilima Nováka iz Jičina, da zavade vlt. gg. moje naročnike.

Knjigoveznica Vilima Nováka deluje za zdaj jedino v Jičinu na Češkem, in se bode ob poznatih pogojih vedno trudila, da si pridobi popolno priznanje svojih p. n. naročnikov z vestnim in trdnim delom.

Priporočuj se naklonjenosti vlt. duhovščine se beležim

Vilim Novák
knjigovez v Jičinu (Česko).

NOVA DROGERIJA DRAGOTIN-A JENULL

v TRSTU, Via Geppa vogal Via Carradori 6.
je preskrbljena z vsem v to stroko spadajočim blagom. Priporočam zlasti vse predmete za čiščenje, barvanje in zboljšanje vina. Specialiteta v zdravilih za govejo živino, konje, prešče itd., razkužilo proti bubonični kugi, razkuživa mila in razkužilni prah za oblažiti zrak v vodnikih, straniščih, jamah itd.

Vse po nizkih cenah

Ozira se na svoje 26-letno službovanje v drogerijah v cel Ghiga in Benvenuto ter obljublja točno in pošteno postrežbo se priporočam slav. občinstvu v mestu in na deželi.

Spoštovanjem

Dragotin Jenull.

PRSNI PRAH (prah za izvožčke)

(ne kašlja).

najbolje sredstvo proti kašlju, hripavosti, zaslišanju, nahodu in drugim katarinim afekcijam.

Škatljica z navodilom po 30 nvč. Dvbliva se jedino v lekarni PRAXMARER, „Pri dveh zamorcih“ občinska palača, Trst.

Zunanje naročbe izvršujejo se obratno pošto.

Išče se

trgovsko izobražen poslovodja

v večji trgovini za izvoz deželnih pridelkov.

Ponudbe naj se pošiljajo v Gorico, poste restante „Kmet - 100“.

Važno za vsakega!

Razprodaja

po čuda nizki ceni!

12 vrednih predmetov

za samo

2 gl. 85 nč.

1 krasna žepna ura Anker Remontoir, nikeljgrav. pokrovi, z letnim jamstvom;

1 elegantna verižica za ure, na zahtevo nikljasta ali pozlačena z lepimi priveščki, pariški sistem;

1 kravatna igla iz amerikankega double-zlata zimit. briljanti;

1 par gumbov za manšete iz amerikankega double-zlata z marko;

1 garnitura gumb za srajco iz amer. double-zlata, sestojee iz 5 kosov;

Vseh 12 krasnih predmetov pošiljam, dokler zaloga traja, po povzetju ali za naprej poslano svoto za samo gl. 285, (samo ura stala je prej 5 gld.) Kar se ne dopade, jemljem v času od 8 dni nazaj.

E. HOLZER,

skladisec ur in dragotin

Krakovo, Stradom št. 18.

Ilustrovani ceniki franco in gratis.

Dobvatelj avstrijskega o. kr. društva državnih uradnikov.

Zaloga vina F. PETECH

TRST. - Via delle Poste št. 10.

Istrska in dalmatinska vina iz najslovesnih kleti. Cene brez konkurence, blago pristno in najboljše kakovosti. Istrsko novo fino 30, boljše 32. Dalmatinsko fino 30, Opello novo fino 32 v vsake množini v sodčkih in buteljkah od litra naprej franco na dom na katerikoli kraj mesta. Izven mesta franco užitninskega davka. Naročbe v zalogi ali s pošto dopisnico.

Mlin na par.

Čast mi je naznaniti vsem gg. trgovcem jestvin, da imam mlin na paro, v katerem meljem vsakovrstne turšne moke. Pošiljam moko na dom točno in po najnižji ceni. Sprejemam tudi naročila za mlenje za zasebnike po jako nizki pristojbini.

Za kakovost blaga jamčim.

Pričakuj obilo naročb beležim se udani

Valentin Skočir

Via Giulia št. 309. (Boschetto).

ZALOGA POHIŠTVA IN OGLEDAL

Rafaella Italia

TRST - Via Malcanton št. 1 - TRST

Zaloga pohištva za jedilnice, spalnice in sprejemnice, žimne in peresule, ogledal in železnih blagaj, po cenah, da se ni bati konkurence.

Dr. JOSIP MARTINIS

doktor vsega zdravilstva in specialist za očesne bolezni se je preselil

v ulico Valdirivo št. 3, I. nad.

Ordinira na domu vsaki dan od 8 do 8^{3/4} zjutraj in od 1 do 2 popoldne. — Za uboge od 2 do 3 v ulici Molin piccolo št. 1, I. nadstr.

M. U. Dr. Ant. Záhorský

priporoča svojo pomoč na porodih, abortih in vseh ženskih boleznih, kakor: nerednosti v perijodi, krvavenje, beli tok, neredna lega maternice itd., kakor sploh v vseh slučajih bolezni.

Ordinuje ulica Carintia št. 8, od 9. - 11. in od 2. - 4.

Popolno novi, v prvič razstavljeni

MEJNARODNI PANORAMA

TRST - Borzni trg 14 - TRST

Jako zanimivo popotovanje po Norveškem in Helgolandu do Kiel-a.

Vstopnina 20, otroci 10 kr.

JOSIP VOLČIČ mizarski mojster v Komnu

priporoča slav. občinstvu svoje vsakovrstne mizarske izdelke, od priprostih do najfinejših, po najnižjih cenah. Pogojena dela se izvrše solidno in točno.

Ceniki in vzorci vsake vrste izdelkov slav. občinstvu na razpolago.

Šivalnih strojev tovarniška zaloga Ivana Jax-a

v Ljubljani

Dunajska cesta 13.

priporoča svoje priznane najboljše

šivalne
stroje

za domačo porabo in obrtniške potrebe

